

FRANSA'DA BAŞKANLIK SEÇİMLERİ

Yüksel Alper Ecevit*

Yönetici Özeti

Avrupa siyasetinin başat ülkelerinden Fransa, yeni başkanını seçti. Geleneksel sağ ve sol siyasetin sembol olmuş iki hareketi olan Cumhuriyetçiler ve Sosyalistlerin adaylarının nihai tura katılmadığı seçimler Fransa siyaseti tarihi için büyük bir değişime işaret ediyor olabilir. Merkezdeki hareketi temsil ettiğini söyleyen Emmanuel Macron ve aşırı sağın fikirlerini temsil eden Marine Le Pen'in yükselişi, Fransız siyasetinin etkili aktörleri arasına girdiklerini gösteriyor. Ancak Haziran ayında yapılacak parlamenter sistemin önemini de göz ardı etmemek gerekiyor. Bu araştırma notu, Fransa siyasetinin kurumsal yapısı incelenirken, 2017 seçimlerinin önemi, adayların profilleri ve Haziran'da yapılacak parlamento seçimlerinin hakkında da değerlendirmeler içeriyor.

Fransa'nın Genç Başkanı: Emmanuel Macron

7 Mayıs günü Fransa'nın yeni Devlet Başkanı belli oldu. 39 yaşındaki genç ve dinamik görünümlü Emmanuel Macron, 2022 yılına kadar Cumhurbaşkanlığı görevini yürütmeye hak kazandı. 22-23 Nisan tarihlerinde gerçekleştirilen başkanlık seçimlerinin ilk turunda herhangi bir aday oyların yarısından bir fazlasını alamayınca, yarışın ilk ayağını önde bitiren iki isim Emmanuel Macron ve Marine Le Pen final turunda mücadele etme hakkı kazanmıştı. Macron, ilk turda oyların yüzde 24.1'ini alır iken, Le Pen yüzde 21.30 ile ikinci sırada yer almıştı.. 7 Mayıs'ta yapılan ikinci turda, ilk turu geçemeyen adaylara oy veren seçmenin tercihleri Fransa devlet başkanını belirleyecek gibi gözüküyordu ve öyle de oldu. Hiç kuşkusuz favori Macron'du, çünkü aşırı sağı temsil eden görüşleri ile Le Pen'in diğer parti taraftarları tarafından çok tutulmadığı biliniyordu. İkinci tur seçimleri sonucunda oyların yüzde 66.1'ini alan Macron, rakibinin oylarını neredeyse ikiye katlayarak ve 96 seçim bölgesinin sadece iki tanesinde, Aisne ve Calais'te, rakibine geçilerek rahat bir zafer kazandı. Ancak Le Pen'in yüzde 33.9'luk oyu Ulusal Cephe'nin siyasi tarihte aldığı en büyük oy oranı olarak tarihe geçti.

Fransa Hükümet Sistemi

Fransa, 1958'de ikinci Dünya Savaşı kahramanı Charles de Gaulle'ün önyak olduğu yarı başkanlık sistemi ile yönetiliyor. Yarı-başkanlık sistemi, Fransa bu sisteme geçtiği sırada sadece bir elin parmakları kadar ülke tarafından kullanılıyor olsa da 1989'dan bu güne 40'ın üzerinde demokratik ve demokratik olmayan ülkenin benimsediği bir yönetim şekli haline geldi. Halen dünyada parlamenter sistem kadar yaygın olmasa da, başkanlık sisteminden

* Yrd. Doç. Dr. Yüksel Alper Ecevit, Bahçeşehir Üniversitesi, Öğretim Görevlisi, alper.ecevit@eas.bau.edu.tr

daha sıklıkla kullanılıyor. Bu sistemin tanımı üzerine önemli siyaset bilimciler Duverger, Sartori ve Elgie arasında ciddi bir tartışma devam ediyor. Ancak, tanımını hükümet ve devlet başkanının halk tarafından seçildiği ve meclise karşı sorumlu oldukları sistem olarak özetlemek mümkün. Bu modelin Fransa'daki uygulamasında ise hükümet, devlet başkanının yetki verdiği bir meclis üyesinin kabineyi kurması ile oluşuyor ve göreve başlamak için meclisten güven oyu alması gerekiyor. Parlamento seçimleri ile başkanlık seçimleri aynı takvim yılında gerçekleşiyor. Başkanın partisinin meclis çoğunluğunu aldığı dönemlerde fiili olarak hükümete devlet başkanı olarak seçilen kişi başkanlık ediyor ve başbakanını görev ve sorumluluk alanı daralıyor. Ancak başkanın partisi meclis çoğunluğunu ele geçiremeyip başbakanlık görevini başka partiden bir siyasetçiye verir ise devlet başkanının görev ve yetkileri daha ziyade dış politika alanı ile sınırlanıyor.

Oyun daha bitmedi! 2017 Haziran Parlamento seçimleri

7 Mayıs'taki seçimler sadece devlet başkanının kim olduğunu belirleyecekti. Yasama organı olan Ulusal Meclis'teki 577 sandalyenin sahibine ise 11 ve 18 Haziran'da yapılacak seçimlerle karar verilecek. Bu meclisteki sandalye dağılımı ilginç sonuçlar ortaya çıkarabilir. Örnek olarak 2012 Başkanlık seçimi ilk turunda oyların yüzde 17.90'ını alan Ulusal Cephe'nin adayı Marine Le Pen'in partisi, hemen akabinde gerçekleşen parlamento seçimlerinde tek bir sandalye bile kazanamadı. Bunun sebebi de Fransa'da parlamento seçimlerinde de uygulanmakta olan iki turlu çoğunluk sistemi. Buna göre 11 Haziran'da 577 farklı seçim bölgesinde gerçekleştirilecek seçimlerde bölgesinde yüzde 50 üzerinde oy alan aday o bölgeyi temsilen parlamentoya seçilecek. Ancak alamadığı takdirde başkanlık seçiminde olduğu gibi en çok oyu alan iki aday arasında ikinci tur seçimleri gerçekleşecek. Bu seçimlerde diğer parti adayları geçtiğimiz seçimlerde olduğu gibi Marine Le Pen'in Ulusal Cephe'sine karşı ittifak yaparlar ise Le Pen'in partisi çok az sandalye kazanabilecektir. Aynı şekilde Emmanuel Macron'un partisi 'En Marche' de ana akım partilerin adayları ile bir yarışa girmek durumunda kalabilir ve sandalye sayısının çoğunluğu yakalaması zor olur. Bu durumda da Fransa, koalisyon hükümetine yakın gözüküyor ve bu Macron'un başkanlık yetkilerinin ziyadesi ile başbakan tarafından kullanılması anlamına gelecek.

2017 seçimleri tarihe geçti!

Fransa'da 7 Mayıs'ta yapılan seçim birçok konuda diğerlerinden farklıydı. Beşinci Cumhuriyet kurulduğundan beri ilk kez bir devlet başkanı sahip olduğu hakkı kullanmamayı tercih ederek ikinci kez aday olmak istemedi. François Hollande, düşük halk desteğini gerekçe göstererek tekrar aday olmasının uygun olmayacağını söyledi ve adaylıktan çekildi. Bir başka ilginç yan ise ilk turu geçen adaylardan hiçbiri sol ve sağ ideolojilerin anaakım partileri diyebileceğimiz Sosyalist Parti'den veya Cumhuriyetçilerin arasından çıkmadı. 1958'den beri ilk kez merkez sağın adayı ikinci tura kalamadı. Macron, 'Yürüyüş hareketi' diye adlandırdığı siyasi hareketin başında seçimlere girer iken, Le Pen rakipleri tarafından pek de hoş karşılanmayan Ulusal Cephe'nin lideri olarak seçime girdi. Le Pen, Fransa'da 2007'de Sosyalist Parti'den aday olan Segolene Royal'den sonra ikinci tura kalma başarısı gösteren ikinci kadın aday olmayı da başardı.

Başkan Macron'un Profili

Emmanuel Macron, devlet bürokrati yetiştirmek üzere kurulmuş National School of Administration (Ulusal İdari Bilimler Okulu) mezunu ve henüz 39 yaşında olmasına karşın siyasetin yokuş yukarı ve dikenli yolunu hızlıca çıkabilmiş biri. Ekonomi bakanlığında finans müfettişi olarak başladığı kariyeri daha sonra özel sektörde yatırım bankacılığına dönüşüyor. Siyasete Sosyalist Parti içerisinde atılan Macron, üst düzey görevler olsa da parti ile ilişkisini ilerleyen zamanlarda keserek bağımsız bir siyasetçi olarak kabinde görevler alıyor. 2012-2014 yılları arasında başkan Hollande'ın çalışma grubunda genel sekreterlik yaptı ve 2014-2016 yılları arasında Valls hükümetinde ekonomi bakanlığını üstlendi. Manuel Valls, onun için 'Light Popülist' tabirini kullanıyor. Macron, ülkesinde kutuplaşan sağ ve sol siyasetin aksine, kendisini merkezde tanımlıyor. Ekonomide liberal politikaların tam destekçisi olan Macron, ciddi bir Avrupa Birliği taraftarı ve göçmen politikaları konusunda son derece yumuşak bir tutum sergiliyor. Tüm bu özellikleri ile Brexit ve Trump'ın yarattığı korumacı ve milliyetçi hareketi durdurmak için önemli görülüyor. Seçim öncesinde Fransa'nın Cezayir'deki koloni dönemi için 'insanlık suçu' nitelendirmesini kullanan Macron, tüm bu özellikleri nedeniyle ülkesinin sağcı ve milliyetçi kesimlerinin tepkisini çekiyor. 2016 Nisan ayında kurduğu ve 'Yürüyüş' (En Marche!) adını verdiği partisi şimdiden 200.000 üye sayısına ulaştı ve gerçekleştirdiği kongrelerde büyük destek topluyor.

Marine Le Pen neden önemli?

Marine Le Pen, Fransız siyaseti için yeni bir isim değil. Aileden gelen bir siyasi geleneğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Babası Jean Marie Le Pen , kızı gibi 2002 seçimlerinde ilk turu başarıyla geçmiş ve ikinci turda Jacques Chirac'a karşı mücadele etmiş ve yüzde 17.8 oyda kalmıştı. 18 yaşında babasının partisine giren Marine, yerel ve bölgesel siyasette önemli görevler aldıktan sonra 2009'da Avrupa Parlamentosu'na seçildi. 2010'da babasının parti başkanlığından ayrılması ile 42 yaşında partinin başına geçti ve Ulusal Cephe'yi klasikleşen sert ve milliyetçi tutumundan biraz daha Fransız muhafazakarlarının çizgisine çekmeye çalıştı. Bu geçiş dönemi Holocaust'u reddeden ve ırkçı yorumları daha fazla dile getiren babası ile ters düşmesine bile neden oldu. Yine de Marine Le Pen'in orta yolcu ve ılıman olduğunu söylemek güç. Halen vatandaşlık hakları, göçmen siyaseti ve radikal İslamcılığa karşı sert ve net bir karşı duruşu olduğunu söyleyebiliriz. Le Pen'in partisinin yüzde 30'un üzerine çıkması partiye ciddi bir moral oldu. Partinin seçim sonrası ilk sinyallerinden biri partinin Haziran'daki meclis seçimlerine ciddi bir hazırlığa girişeceği yönünde.

İlk Yorumlar ve Beklentiler

Seçimin bitmesi ile birlikte uluslararası basın ilk tepkisini verdi. Macron'un zaferi Trump ve Brexit ile tadı kaçan Avrupa yanlıları için aşırı sağın adayı olan Le Pen'in yenilmesi nedeniyle 'bir nefes alma' olarak yorumlandı. Yine de seçim sonuçları 'establishment' diye de adlandırılan geleneksel ve yerleşik siyaset tipinin halk tarafından reddedildiği bir model olarak, Amerika ve İngiltere'deki akım ile bir devamlılık da taşıyor. Şimdi dünyanın en genç başkanı , seçim kampanyası sırasında iyice kutuplaşmış, terör tehdidi ile burun buruna bir ülkenin dümenine geçecek. Kampanya süresince Le Pen'den yana sinyaller veren ABD ve Rusya da jet açıklamalar ile Fransa ile işbirliği yapmaya hazır olduklarını dile getirdiler.

Başkan Macron ilk konuşmasında Fransa'nın birliğinin tekrar sağlanması için çalışacağını söylerken, arkasına Avrupa Birliği bayrağını da alarak yaptığı konuşmasında Avrupa entegrasyonunun devamı için de takınacağı olumlu tutum hakkında net bir tavır ortaya koydu.

Seçimlerde oy verme oranı son 40 yılın en düşüğü oldu. Anaakım partilerin adaylarının ikinci tura çıkamaması ile birlikte toplam 16 milyon seçmen oy vermemeyi veya geçersiz oy vermeyi tercih etti. 1981'den bu yana yüzde 80'i bulan oy verme oranı bu kez yüzde 75'in altında kaldı.

Financial Times'da yayımlanan analize göre ilk turda elenen merkez sağ adayı Fillon'un oylarının yarı yarıya Macron ve Le Pen tarafından paylaşıldığı, Sosyalist aday Jamon'un oylarının ekseriyetle Macron'a döndüğü, Komünist aday Melenchon'un oylarının da önemli bir kısmının Macron'a gider iken, küçük bir kısmının da Le Pen'e gittiği tahmin ediliyor. Macron, eğitim seviyesi ve gelir düzeyi yüksek, ve mavi yakalı işçilerin daha düşük oranlarda yaşadığı komünlerde oyların çoğunu alırken, Le Pen görece daha düşük eğitim seviyesine sahip bölgelerde gücünü arttırmış gözüküyor.

Le Pen seçimin hemen ardından partisinin büyük bir seçim başarısı elde ettiğini ve muhalefetin en büyük partisi haline geldiğini söylerken, partinin ismini de değiştireceğinin haberini verdi.

Sonuç:

Yazının başında da aktardığım gibi, 7 Haziran'da yapılacak parlamento seçimleri ciddi bir önem arz ediyor. Macron'un 'Yürüyüş' hareketinin Sosyalist parti ile bazı komünlerde seçim koalisyonu yapma olasılığı, Macron'un Sosyalist partideki geçmişi nedeniyle çok olası gözüküyor. Fakat parlamentonun, toplumdaki bölünmüş yapıyı yansıtacak bir şekilde, çok partili ve koalisyona mecbur kılan bir yapıda oluşacağı en büyük beklenti. Bu durumda da başkan kadar, ve hatta daha da fazlasıyla başbakanın kim olacağı Fransa siyasetinin önümüzdeki 5 yılda alacağı yolu gösteriyor olacak.